

Sisällys

Kirjan käyttöohje.....	9
Johdanto.....	10

OSA 1

OPETTAJAN OSAAMINEN JA HYVINVOINTI

Osaamisen sekametelisopasta toimivaan työkalupakkiin.....	16
---	----

Marja Jäntti

Ilonaiheita ja työn haasteita – ammatillisen opettajan työhyvinvointi osana oppilaitoksen hyvinvointia.....	24
---	----

Minna Seppälä

OSA 2

OPISKELIJAN PEDAGOGINEN HYVINVOINTI

Nuoruus ikävaiheena on kasvunpaikka
lähiyhteisöille – katse ainutlaatuisista nuorista
moninaisuutta arvostaviin yhteisöihin.....34

Tanja Äärelä

Opettajien puhe erityistä tukea tarvitsevista
opiskelijoista.....44

Camilla Björk-Åman

Kohtaaminen – nähdäksi ja kuulluksi tulemisen
voima.....54

Tuula Savikuja

Tarvitsemme yhteisöä kukoistaaksemme.....64

Sanna Ryökkynen

Opiskelukyky on hyvinvointia ja työkykyä.....74

Eija Honkanen

Pedagogisesti saavutettavaa opiskelua kaikille.....84

Iiris Happonen

Oppimisvaikeudet aikuiskoulutuksessa.....96

Kaisa Rätty

Monikulttuurinen opetus ja opiskelijan tukeminen.....106

Tiina Parantainen

Ota puheeksi ja tue osallisuutta – esimerkkinä
SYKE-materiaali.....116

Sari Haapakangas ja Anu Uusikylä

OSA 3

HYVÄKSI HAVAITTUJA KÄYTÄNTEITÄ

Opiskelijan hyvinvointi.....	134
Yksilölliset tavat oppia ja osoittaa osaamista.....	148
Virittäytyminen, motivaatio ja keskittyminen.....	178
Uusien asioiden oppiminen.....	192
Ideita opiskeluun oppilaitoksessa ja työelämässä.....	210

Jälkisanat.....	232
Kirjan toimittajat.....	237
Kirjan muut kirjoittajat.....	238
Kiitokset ideoista.....	240

Kirjan käyttöohje

1. Lue aluksi *Johdanto*, jotta tiedät, miksi tätä kirjaa ei voi jättää lukematta.
2. Oletko tutkitun tiedon ystävä? → Aloita lukeminen kirjan alusta: *Osan 1* artikkelit keskittyvät opettajan osaamiseen ja hyvinvointiin. *Osan 2* artikkeleissa pohditaan opiskelijan pedagogista hyvinvointia.
3. Oletko käytännöllinen keksijä? → Selaa kirjan puoliväliin ja aloita menetelmien metsästyks: *Osaan 3* on koottu hyväksi havaittuja ideoita opiskelijoiden kohtaamiseen ja tukemiseen.
4. Oletko utelias? → Lue *Jälkisanat*.

Opettajan on keskeistä osata tunnistaa ja eritellä, millaista tukea opiskelija tarvitsee opiskelutilanteissa.

Oppimisvaikeudet ilmenevät aina yksilöllisesti, joten myös niiden tukitoimet ovat yksilöllisiä.

Johdanto

Mikä tahansa,
mikä auttaa opiskelijaa oppimisen polulla,
on kokeilemisen arvoista.

Tämän kirjan tavoitteena on rohkaista opettajia kokeilemaan erilaisia menetelmiä opetuksessaan ja sisällyttämään työhönsä uudenlaisia luovia ratkaisuja. Kirjan keskeistä antia ovat oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia tukevat käytänteet, jotka on koottu kokeneilta ammatillisilta opettajilta saamistamme ideoista (ks. osa 3). Käytännönläheistä antia taustoittavat monipuoliset asiantuntija-artikkelit (ks. osa 1 ja 2).

Ennen kuin jatkat, pohdi:

- Onnistutko saamaan oppimiselle otollisen, myönteisen ja keskityneen ilmapiirin?
- Hyödynnätkö opetuksessasi menetelmiä, jotka saavat opiskelijat loistamaan?

Monet nuoret tarvitsevat huomattavaa ohjausta ja tukea saavuttaakseen ammatillisen tutkinnon. Tuen tarpeet voivat liittyä esimerkiksi oppimisvaikeuksien huomioon ottamiseen, opintojen etenemisen tarkempaan seurantaan ja yleisesti opiskelijoiden tarpeiden huomioimiseen.

Oppivelvollisuuden laajentuminen 18 ikävuoteen saakka on asettanut oppilaitoksille entistä vahvemman lakisääteisen veloitteen pedagogisten tukitoimien suunnittelemiseen ja toteuttamiseen. Uudis-

tuksella halutaan varmistaa, että jokainen peruskoulun päättävä nuori hakeutuu toiselle asteelle ja myös suorittaa toisen asteen koulutuksen. Uudistuksen tavoitteena on parantaa nuorten koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja, vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia.

Kirjan toimittajina olemme hyvin tietoisia siitä tosiasiasta, että erityisen tuen päätöksellä olevien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt viime vuosien aikana merkittävästi. Tiedostamme yhtä lailla opetuksesta ja ohjauksesta vastaavien henkilöiden tiedonjonon ja toiveet tarttua jokaiseen pinnalla kannattelevaan menetelmään. Tämä kirja ei ole pelastusrenkas, mutta se voi innostaa kokeiluihin, kannustaa yrittämään tai viritää ajattelua toiselle tasolle. Ennen kaikkea toivomme, että kirja sytyttää palon sellaiselle pedagogiselle taajuudelle, jossa erityinen on kantavaa, kestävä ja kaunista.

Punaisena lankana kirjassa on teorian ja käytännön rytmittyminen erityisen tuen viitekehyksessä. Me kirjan toimittajat ja muut kirjoittajat olemme huomioineet sekä ajantasaisen lainsäädännön että Opetushallituksen, Tilastokeskuksen ja Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen erityiseen tukeen liittyvät uusimmat tilastot, ohjeet ja raportit. Erityisen tuen laadukas toteutus vaatii sitoutumista oppilaitoksen koko henkilökunnalta johdosta opetus- ja ohjaushenkilöstöön, ja opetusta tulee kehittää entistä enemmän ohjaukselliseen suuntaan. On tärkeää lisätä ymmärrystä ja tietoisuutta opiskelijan ja oppimisen haasteista sekä tarjota ratkaisuja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Alati muuttuvassa maailmassa osaamista on syytä päivittää jatkuvasti. Tällä hetkellä ammatilliseen koulutukseen on valmisteilla merkittäviä muutoksia, joiden tavoitteena on oppimisen tuen vahvistaminen ja tuen ketjun selkiyttäminen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Kaikki muutokset ja niihin liittyvät yksityiskohdat eivät vielä ole tiedossamme. Olkaamme siis valppaina ja aina valmiina opiskelijan edun ajamiseen.

Kirja on työstetty yhteistyössä lukuisten asiantuntijoiden, kymmenien opettajien ja muiden ammattilaisten kanssa. Lämpimät kiitokset teille kaikille upeille erityisen tuen ammattilaisille, jotka toitte kirjaamme asiantuntevat artikkelinne. Lämpimät kiitokset teille opettajille – ammatillisen koulutuksen uranuurtajille, todellisille arjen puurtajille – jotka annoitte kokemuksianne opettajuudesta ja hyväksi havaitsemianne menetelmiä arjesta. Te teitte esimerkeillänne kirjan eläväksi. Toivomme, että tämä kirja antaa teille jotain vastineeksi tai ainakin oivalluksillenne sytykkeitä ja ideoillenne lennokkuutta.

Toivomme kirjan antavan ajattelemisen aihetta, avartavan näkemyksiä erityisen tuen muodoista ja menetelmistä ja tuovan valmiuksia toteuttaa rohkeasti yksilöllisiä oppimispolkuja. Kirjan toimittamisen aikana on tullut selväksi, että erilaisia ideoita tai toimia on hyvä toteuttaa yhdessä.

Antoisia lukuhetkiä!

Kesäkuussa 2024 Oulussa, Rovaniemellä ja Turussa

Tuula Savikuja, Eero Talonen, Iiris Hoppo ja Piia Virtanen